

Filmová / audiovizuální výchova v ČR 2017

Kreativní
Evropa
MEDIA

Kancelář Kreativní Evropa MEDIA

Zpracoval: Pavel Bednařík / **Autoři textů a přispěvatelé:** Pavel Bednařík, Tomáš Feřtek, Tereza Czesany Dvořáková, Matěj Forejt, Linda Arbanová, Jiří Forejt, Filip Kršiák, Alexandra Lipovská, Martin Pošta, Miroslav Novák / **Redakce:** Pavlína Kalandrová / **Korektury:** Vladka Chytilová / **Sazba, grafická úprava:** Zora Mazáčová / **Fotografie:** z archivu Animánie, Národního filmového archivu, Free Cinema, Asociace českých filmových klubů a Aeroškoly / **Náklad:** 500 ks
[Publikaci vydala Kancelář Kreativní Evropa – MEDIA. Publikace je neprodejná. Jakékoliv použití textu je možné s uvedením zdroje.](#)

Úvodem

Původním záměrem publikace Filmová/audiovizuální výchova, kterou jsme začali vydávat v roce 2014, bylo podat aktuální přehled o stavu oboru výchovy k filmu a audiovizi v České republice a nabídnout přehled kontaktů na organizace, které jsou aktivní. V době přípravy první publikace ještě nebylo zřejmé, zda bude možné podávat průběžný přehled a aktualizovaný adresář. Dnes, po roce a půl, držíte v ruce další, již čtvrté vydání, které mapuje období let 2016 a 2017 a nabízí doufejme povzbudivé srovnání oproti vydáním předchozím.

Podpora aktivit a organizací filmové, audiovizuální (i mediální) výchovy ze strany Ministerstva kultury ČR a Státního fondu kinematografie se ustálila v nezanedbatelné výši. V roce 2017 máme díky řešitelskému týmu Terezy Czesany Dvořákové k dispozici první “tvrdá data” vyplývající z průzkumu o realizaci výuky filmové/audiovizuální výchovy (dále jen F/AV) na základních školách a gymnáziích. Velký potenciál také slibuje právě založená Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu, nezisková organizace, která sdružuje významné aktéry i nezávislé profesionály a navazuje tak na činnost pracovní skupiny pro F/AV.

Tentokrát jsme se k předkládaným textům a informacím rozhodli přistoupit poněkud jinak. Kromě přehledového textu o aktuálním dění, změnách, projektech a iniciativách jsme se rozhodli nabídnout také úvahy respektovaných osobností, které se filmové a audiovizuální výchově věnují či se k ní nějak vztahují. Najdete zde proto původní texty Tomáše Feřtky, Terezy Czesany Dvořákové nebo Jiřího Forejta, které reflektují úskalí v prosazování F/AV na školách i ve celospolečenském diskurzu. Pokusili jsme se tak prolomit jeden z nejvážnějších problémů F/AV v současnosti – a to je mizivá diskuse nad problémy, tématy a perspektivami podle nás významného a přehlíženého oboru.

O filmové, audiovizuální i mediální výchově se málokdy dočtete na stránkách novin, informačních portálech nebo ve zprávách o dění na poli kultury a filmového průmyslu. Je proto na nás všech, kteří se osvětě v oblasti filmu a audiovize věnujeme, abychom se proměnili ve vášnivé obhájce jejího prosazování ve vzdělávacím procesu. Musíme být ale také propagátory v rámci celospolečenské diskuse, která může nastartovat potřebné změny na úrovni administrativní a politické. Zkrátka musíme podnitit citlivost veřejnosti.

Je totiž zásadním paradoxem dnešní doby, že čím více (zejména) mladá generace upírá svou pozornost k rozmanitým obrazovkám, monitorům a displayům, čím více audiovizuálních obsahů konzumuje, tím méně pozornosti se věnuje způsobům, jak podněty z těchto zdrojů vstřebávat a jak s nimi kriticky či kreativně pracovat. Na příkladu Velké Británie můžeme lehce vypožorovat, že teprve celospolečenská diskuse a neúnavné akademické i laické angažmá významných osobností kultury a vzdělávání (mimo jiné na stránkách časopisu Screen Education v 60. letech) pomohly nastartovat potřebné změny. Je tedy více než zjevné, že i propagátoři filmové/audiovizuální výchovy u nás potřebují svou diskusní, komunikační a propagační platformu. A tu se na následujících stranách snažíme ve spolupráci s Kanceláří Kreativní Evropa – MEDIA ve skromné podobě nabídnout.

Pavel Bednařík, Pavlína Kalandrová

Léta transformace 2016/2017

Filmová výchova v českých zemích nemá kontinuální tradici a po předchozích letech zdánlivé konjunktury nastává období proměn, éra transformace. Národní filmový archiv (NFA) po několika letech opustil svou koordinační roli. Z pracovní skupiny pro F/AV se v roce 2016 stává spíše neformální uskupení, které se s odchodem Terezy Czesany Dvořákové z NFA proměňuje v jádro nově vznikající Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu. Státní fond kinematografie (Fond) stále podporuje renomované projekty a je jedním z klíčových donátorů činnosti spolků a organizací, které se osvětě ve filmu a audiovizi věnují. I Fond ovšem plánuje strategické změny.

O proměnách a hrozcích „těžkých časech“, o kterých píše Tomáš Feřtek ve své úvaze, svědčí také rozhodnutí sedmi organizací založit svépomocnou platformu, zapsaný spolek Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu. Po předchozích letech, kdy zájem Ministerstva kultury (MK), jím zřizovaného filmového archivu i fondu byl na vzestupu a rýsovala se možná synergie se zapojením neziskových subjektů, se tento trend zastavil. Projevuje se nedostatečné vyrýsování kompetencí ve financování, podpoře, poradenství a koordinaci, ale také stále chybějící pevná vazba na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

Důležitou roli v etablování oboru donedávna hrály – zejména v situaci, kdy se mu žádná státní instituce plně nevěnuje – elektronické informační zdroje. Od vzniku informačního portálu www.filmvychova.cz v roce 2014 jsme mohli sledovat vzrůstající důležitost online informační platformy s kalendářem, aktualizovaným adresářem a novinkami. Obsahová náplň momentálně stagnuje.

Období nejistot momentálně může ukončit zřejmě pouze silné rozhodnutí z iniciativy státní instituce (ideálně Ministerstva kultury), která by převzala odpovědnost za koordinaci, publicitu a osvětu v oblasti filmové, audiovizuální i mediální výchovy. Dotační podpora jednotlivým subjektům a organizacím je dobrým a nezbytným, ale nikoli jediným angažmá státu v oblasti F/AV.

První výzkum v českých školách

V roce 2017 byl zveřejněn první formální výzkum s využitím sociologických metod (stratosférický výběr) zabývající se rozsahem výuky F/AV na základních školách a gymnáziích v České republice. Realizátor výzkumu, Ministerstvo kultury ČR, pověřilo jeho zpracováním Katedru filmových studií FF UK v Praze a byl realizován v roce 2016. Výzkum nazvaný *Mapování realizace vzdělávacího oboru FAV na českých základních školách a gymnáziích* byl zaměřen na kvantitativní zmapování škol i kvalitativní šetření. Jeho cílem bylo mimo jiné zjistit, v kolika a jakých školách se F/AV jako doplňkový volitelný předmět učí, ale také kvalitativní zjištění, týkající se erudice pedagogů, nejčastějších důvodů, proč se na školách F/AV neučí, či problémů a úskalí, na které narážejí ti, kteří se výuce předmětu věnují.

Na počátku si řešitelský tým ve složení Tereza Czesany Dvořáková, Šimon Bauer a Benjamin Petruželka stanovil jasná kritéria a definici toho, co považuje za výuku F/AV ve školních zařízeních. Pro pochopení výsledků studie zde uvádíme tyto tři body, ze kterých je patrná snaha odlišit využití filmu jako učební pomůcky a skutečnou výuku stejnojmenného předmětu.

Kritéria výuky F/AV:

1. film a audiovizuální díla se stávají obsahem výuky – jsou předmětem jejího zájmu a neslouží jen jako prostředek výuky – nástroj pro ilustraci probírané látky v jiném oboru;
2. výuka ve smyslu bodu 1 se uskutečňuje v pravidelném a opakovaném režimu;
3. výstupy z výuky jsou klasifikovány.

Tato data, přestože aplikována na poměrně malý vzorek škol (ve výběru bylo osloveno 161 základních škol a 52 gymnázií), nabízí důležité, ačkoliv v mnoha ohledech předvídatelné informace (viz shrnutí poznatků v příloze). Z průzkumu mimo jiné vyplývá, že by téměř 15 % škol uvažovalo o zavedení F/AV v případě, že by měli kvalifikované učitele nebo lektory. Dále si díky výzkumu můžeme ověřit časté domněnky: co chybí učitelům, kteří se výuce předmětu již věnují? Hlavně pedagogické materiály, kvalitně zpracované filmové ukázky a učebnice.

Průzkum je důležitým krokem k mapování aktuální situace, které by nemělo odrážet pouze empirické zkušenosti lektorů, dramaturgů a odborníků v oboru, ale také reálná data a informace. Význam tohoto cenného výzkumu může vzrůst jeho další aplikací na širší vzorek škol, na který v tomto rozsahu nebyla kapacita a finance. Pro úspěšné udržení oboru a měřitelnost jeho rozvoje je pak nezbytná pravidelná frekvence takovýchto výzkumů s pevnou metodikou.

Role Národního filmového archivu a podpora Státního fondu kinematografie

Zásadní roli v úspěšném prosazení filmové/audiovizuální výchovy sehrávají dvě instituce – **Národní filmový archiv (NFA)** a **Státní fond kinematografie (Fond)**. Obě mají osvětu v oblasti filmu/kinematografie ve svém statutu a obě se jí také věnují. Pozice Fondu je důležitá zejména kvůli financování jednotlivých aktivit. Jeho role se ovšem může dramaticky proměnit, neboť vedení Fondu uvažuje o přesunu těchto kompetencí na Ministerstvo kultury ČR. I přes hrozící chaos a nestabilitu by se tak mohla ukončit dotační schizofrenie, která po osamostatnění Fondu v roce 2013 vznikla.

V červnu 2017 Fond rozdělil na projekty v oblasti výchovy a vzdělávání ke kinematografii 2 270 000 Kč, nejvyšší podporu získaly My Street Films (450 000 Kč) a Aeroškola (400 000 Kč). Pozitivní zprávou je podpora jak tradičních a ověřených organizací, akcí a aktivit (Aeroškola, My Street Films, Animánie), tak i relativně nových iniciativ – podporu získalo filmové muzeum a laboratoř NaFILM, Člověk v tísni na svůj nový projekt Rozvíjíme lásku k filmu nebo mezinárodní výchovně-vzdělávací program Asociace českých filmových klubů (AČFK) CinEd. Vedle Fondu podporuje mnohé z uvedených aktivit také Ministerstvo kultury, které v letošním roce rozdělilo částku 1 940 000 Kč (z ní nejvíc získala opět Aeroškola 250 000 Kč, stejnou částku získalo i Centrum dokumentárního filmu).

NFA zredukoval mezi roky 2016 a 2017 počet a rozsah svých aktivit v oblasti F/AV a soustředil se zejména na kurzy a program související s využitím svých sbírek a s projekcemi ve vlastním archivním kině Ponrepo. Zde se momentálně pravidelně realizují projekce Ponrepo dětem a cyklus přednášek z historie kinematografie Kapitoly z dějin (filmu).

Je pochopitelné, že filmová výchova v NFA vedle činnosti archivační, nabídkové, výzkumné a publikační nemá u státní instituce stejnou prioritu, přesto působí současný rozsah aktivit nedostatečně.

Příslibem do budoucna mohou být další připravované aktivity v oblasti F/AV, jejich podoba však zatím nebyla veřejně prezentována. S ohledem na dostupnost sbírek, koncentraci filmových historiků a archivářů zde zaměstnaných a stabilitu státní příspěvkové organizace je aktivní přístup této instituce pro jakoukoliv proměnu v oboru stěžejní.

Vznik Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu

Významným mezníkem v koordinaci činnosti organizací zaměřených na obor audiovizuální osvěty je založení **Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu**. Zapsaný spolek, jehož základní kameny byly položeny při pravidelných setkáních Pracovní skupiny pro F/AV, byl oficiálně založen 3. srpna 2017 na Letní filmové škole v Uherském Hradišti, kde proběhla ustavující valná hromada. Mezi její členy patří sedm organizací (FAMU, Aeroškola, My Street Films, Animánie, Free Cinema, Jeden svět na školách, Filmový uzel), které své poslání a cíle na základě dlouhodobých diskusí a výstupů z kolokvií zformulovaly do svých stanov.

Mezi hlavní cíle sdružení patří osvěta v oblasti filmové výchovy, tedy „*zvýšení povědomí o filmové a audiovizuální výchově v ČR a zlepšení podmínek pro realizaci vzdělávacího oboru filmová/audiovizuální výchova na českých školách a aktivit filmové výchovy v neformálním i formálním vzdělávání.*“ Mezi ambiciózní cíle patří také řešení palčivých problémů, které provázejí ustavení oboru od počátku – prohloubení mezi-rezortního a mezioborového dialogu a příprava konkrétních koncepčních dokumentů, které zjevně v českém prostředí chybí.

Je pochopitelné, že tyto dokumenty musí vzniknout v součinnosti se státními institucemi v oblasti kinematografie, kultury a vzdělávání, ale asociace může být rovnocenným partnerem, zpracovatelem nebo konzultantem těchto dokumentů. V tuto chvíli je totiž jedinou organizací, která se věnuje koordinační a informační činnosti mezi jednotlivými organizacemi a aktéry v oblasti F/AV. Přesto bude klíčové, jak se k podpoře asociace, zejména jejímu financování, postaví Ministerstvo kultury, Státní fond kinematografie, případně další instituce, které by mohly přispět k její životaschopnosti.

Vzdělávání pedagogů

Samostatnou důležitou oblastí, na kterou se zaměřuje část organizací působících v ran-ku filmové/audiovizuální výchovy, je vzdělávání pedagogů a rekvalifikace stávajících pedagogů na všech typech škol. Aeroškola, Free Cinema, Národní filmový archiv, CinEd nebo Ultrafun nabízejí programy pro pedagogy, školení v přístupu k filmovému jazyku, animaci, ale také podporu v metodickém vedení výuky v rámci neformálního vzdělávání.

V oblasti formálního vzdělávání je situace daleko složitější. Existují dva přístupy, přičemž oba se postupně dostávají do pozornosti akademických pracovníků a institucí. Na jedné straně existuje zájem rozšířit pedagogické minimum pro filmové tvůrce a absolventy filmových škol a kateder filmových studií – o zařazení pedagogického minima uvažuje například nejvýznamnější státní filmová škola FAMU. Na straně druhé existují snahy nabídnout budoucím pedagogům s různou aprobační a kombinací oborů možnost (re) kvalifikovat se ve filmové i mediální výchově, potažmo historii a teorii filmu nebo práci s filmy jako kulturními texty.

Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vznikl koncept magisterského studijního oboru, který by měl sloužit jako potřebná nástavba bakalářských programů na pedagogických a filozofických fakultách. Obor by měl zahrnovat jak prvky filmové/audiovizuální výchovy (technický i výchovný potenciál filmu, který nemá být pouhým doplňkovým ilustračním materiálem), tak interdisciplinární předměty se záběrem do kulturních studií, mediální výchovy, žurnalistiky a bohemistiky. Obor tak zasahuje v rozvoji kompetencí do tří vzdělávacích oblastí: českého jazyka a literatury, umění a kultury a průřezového tématu mediální výchova. Vzhledem k dlouhým lhůtám akreditací i nové strategii akreditací v rámci Národního programu rozvoje vzdělávání je studijní obor zatím ve stádiu příprav. Žádost o akreditaci už byla podána.

Na učitele, lektory a programové pracovníky kin se zaměřuje také evropský projekt **CinEd**, do kterého se zapojil český pořadatel, **Asociace českých filmových klubů**, v roce 2015. Následující období 2016/2017 bylo obdobím adaptačním: zástupci AČFK se účastnili několika školení, jeden seminář pro odbornou veřejnost byl uspořádán v červenci 2016 na Letní filmové škole v Uherském Hradišti. Následující sezónu je již Česká republika plnohodnotným partnerem projektu, do kterého je aktuálně zapojeno deset partnerů z devíti zemí (hlavním pořadatelem je Institut français). CinEd je zaměřen na více cílových skupin, učitelé jsou pouze jednou, byť důležitou, součástí.

V souladu se zájmy Evropské komise a programu Kreativní Evropa – MEDIA projekt představuje přístup k evropské tvorbě minulosti i současnosti, metodické materiály jsou připravovány kurátory ze Cinémathèque française, kteří mají s výchovou filmového publika dlouholeté zkušenosti. Principem projektu je rovnovážné zastoupení partnerů, proto jsou ve výběru filmů zastupeny snímky ze všech partnerských zemí (český zástupce by měl být vybrán do konce roku 2017).

Důraz na práci s primární cílovou skupinou, učiteli, lektory, zástupci kin a kulturních zařízení, je pro projekt stěžejní. Pro registrované účastníky byly připraveny případové tutoriály, semináře a školení v regionech, organizátoři nabízejí také poradenství zaměřené na konkrétní problémy a lekce (filmy). Na webových stránkách projektu jsou po registraci k dispozici filmy s českými titulky, metodické materiály i filmové ukázky názorně představující tematickou práci s filmovou řečí. Veškeré materiály jsou dostupné online a ve všech jazycích partnerů projektu. Oficiální vícejazyčné stránky www.cined.eu doplňuje česká verze www.cined.cz s aktualitami pro české uživatele a účastníky projektu.

Cesty k mladému divákovi a do škol

Z dosavadních prezentací projektu CinEd vyplývá, že tou nejdůležitější, koncovou cílovou skupinou jsou studenti základních i středních škol. Výběr filmů i metodika rozboru a zaměření pracovních listů vyžaduje pečlivou práci a postupné rozkrývání principů kinematografie založené na ukázkách z filmů klasických (*Bláznivý Petříček*, *Duch úlu*) i současných (*Úkryt*, *Jak jsem strávil konec světa*). CinEd cílí na mladé diváky pomocí pečlivé přípravy jejich pedagogů a lektorů z kin a kulturních zařízení, které jsou filmově-výchovným programům otevřené. Podobné zaměření se snaží AČFK vtisknout také tradičnímu Projektu 100, se kterým oslovují žáky středních škol.

Rozsáhlé metodické zázemí, „politický“ výběr filmů i konzervativní didaktický přístup k rozboru filmového díla může vyvolávat dojem zastaralého přístupu, který v dnešní době mladé diváky nemůže oslovit. Tuto skutečnost ověří až samotná praxe ve chvíli, kdy proběhne první pilotní sezóna, školní rok 2017/2018. Samotná existence projektu je záslužná, robustní model silné mezinárodní aliance, zázemí centrály Francouzského institutu jako hlavního organizátora a expertíza Francouzské cinematéky patří mezi jeho důležité kvality.

Zájem Evropské komise na propagaci evropské kinematografie by pak měl být zárukou trvalé podpory zaměřené na rozšiřování řad diváků evropských filmů a osvětu v porozumění hodnotné tvorby předních evropských tvůrců. Nermalou přidanou hodnotou je skutečnost, že veškerá školení, tutoring, materiály i přístup k filmům jsou v případě splnění jednoduchých podmínek zdarma. Výhodou také je, že s minimálním vybavením může být projekt realizován jak v kinech, tak na školách.

Se zaměřením na žáky i studenty se setkáváme v současnosti nejčastěji. Jak u zavedených organizací (Jeden svět na školách, Aeroškola, Animánie) v podobě celoročních kurzů, oblíbených filmových táborů nebo workshopů realizovaných přímo na klíč na školách, tak u nových organizací nebo aktivit, například v nabídce spolku Free Cinema.

Nejdéle fungující platforma, Jeden svět na školách, v roce 2017 poprvé představil **Týdny mediálního vzdělávání**, ve kterém nabídl učitelům i jejich studentům komplexní program včetně sad materiálů spojených s mediální gramotností, besed s novináři a osobnostmi na aktuální témata (fake news, sociální síť, pravda a zpravodajství). JSNS představuje dlouhodobě stabilní platformu rozvoje mediální a audiovizuální gramotnosti,

která akcentuje využití filmu jako učebního prostředku, ale také jako předmětu rozvoje filmové gramotnosti. Záběr projektu, který funguje od roku 2001, je obrovský – s 3600 zapojenými školami a řadou příbuzných projektů (Promítej i ty, Hledá se LEADr, Příběhy bezpráví) se řadí mezi nejúspěšnější projekty v ČR.

V užší souvislosti s filmovou výchovou a historií kinematografie pracuje **Free Cinema**. Od letošního roku nabízí programy jak pro děti a mladé diváky (kabaretně laděné exkurzy do prehistorie filmu – Lunapark filmových vynálezů, Chichi chacha, Divadlo činema), pro studenty středních škol (Jak číst film? Jak tvořit film?), pro školy (různé projektové dny), ale i pro profesionály a absolventy filmových škol (Jak uvést film). Programům nechybí komplexní dramaturgický přístup, zapojení odborníků a osobností a technické, historické a estetické zázemí. V nejbližším období se hodlají zaměřit také na distribuční činnost a rozšíření nabídky krátkých filmů pro děti v českých kinech.

Zajímavým zárodkem aktivit podněcujících zájem mladé generace diváků i tvůrců je celoevropská soutěž **Young Film Fest**, která má svou národní variaci ve většině evropských zemí a díky iniciativě Márie Moťovské a spolku Krutón film se poprvé v roce 2017 uskutečnila i v České republice. Cena mladých diváků a propojení s filmovým průmyslem připomíná, že tato i mnohé další soutěžní přehlídky se zaměřením na nejmladší publikum (Animánie, Zlín Film Festival, Mladá kamera Uničov, Juniorfilm Plzeň) vytvářejí důležitou vazbu budoucích diváků k filmovému odvětví a jsou významnou součástí osvěty a výchovy, byť nepřímé a neformální.

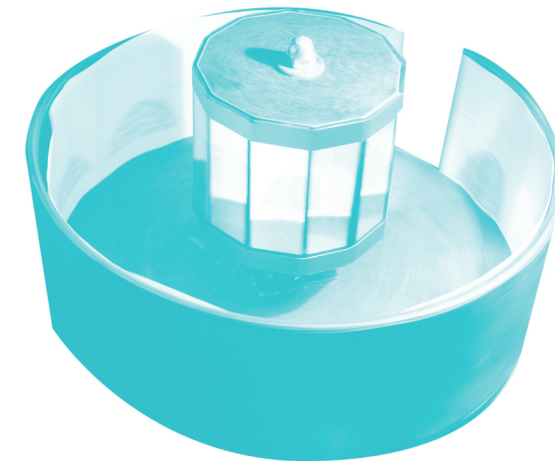
Kurátorský přístup a kreativní průmysly

Paralelně s organizacemi, které se zaměřují na kurzy, workshopy, školení a facilitaci filmové tvorby a recepce, se rozvíjejí instituce, jejichž hlavní charakteristikou je širší kulturní záběr a kurátorský (muzejní, knihovnický) přístup k filmové výchově. Vedle **Centra dokumentárního filmu** v Jihlavě, které je celoročním regionálním rozšířením festivalu dokumentárních filmů, se rozvíjejí další instituce. Různým formám filmové výchovy se věnují například kina v Uherském Hradišti, Jablonci nad Nisou, Semilech, Hradci Králové nebo Brně. Není od věci, že jsou členy sítě Europa Cinemas, přičemž právě projekce a aktivity určené dětem a mládeži jsou jedním z kritérií pro hodnocení a určení výše dotace, kterou kina ze sítě získávají. Samostatný projekt podporovaný Státním fondem kinematografie je cyklus projekcí, přednášek a besed v **kině Hraničář** v Ústí nad Labem. Úspěšné v oblasti práce s mladým publikem je také kino Máj v Uherském Brodě.

Ze cinefilního nadšení, ale také snahy o etablování samostatné instituce svého druhu, vznikly a postupně se rozvíjejí projekty dvou filmových muzeí: **Muzeum Karla Zemana** a **NaFILM**. Ten si v roce 2016 odbyl svou obnovenou premiéru v nových velkorysejších prostorách na Národní třídě v Praze. Propojení filmovědné erudice, snahy o přiblížení filmové tradice návštěvníkům z různých skupin (školy, jednotlivci, turisté, zástupci institucí) a kutilského nadšení připomíná, že filmová muzea jsou jedinečnými institucemi, které mohou propojit filmovou osvětu s turistickým ruchem.

Novým zdrojem pro budoucí rozvoj filmové/audiovizuální výchovy může být také koncept kreativních průmyslů, který nabízí zcela jiný pohled na kulturně-výchovné aktivity. Vedle přehodnocení interpretace kulturních statků nabízejí **kulturní a kreativní průmysly** (dále jen KKP) také nové možné zdroje financování a politického lobbingu. Z iniciativy Kreativní Zlín, která byla jednou z prvních iniciativ mapujících KKP v České republice, vznikly mimo jiné kancelář Zlín Film Office, krajské pobídky filmovému průmyslu a také nové filmové, kulturní a vzdělávací centrum, **Filmový uzel Zlín**.

Ten od roku 2016 nabízí stálé i dočasné expozice věnované historii kinematografie (a tvořivosti) ve Zlíně, zejména pak ve zlínských ateliérech na Kudlově s osmdesátiletou tradicí. Vedle muzejní činnosti je však prostor také vzdělávacím centrem pro školy a návštěvníky města (a festivalu) a poskytuje zázemí pro workshopy animace, přednášky i konference. S ohledem na sílící tendenci prosazování kulturních a kreativních průmyslů je pravděpodobné, že podobná centra budou vznikat i v dalších městech a mohou sloužit jako regionální centra výchovy v oblasti filmu, audiovize nebo digitálních technologií.

Závěrem

Z výše uvedených kapitol vyplývá, že obor filmové/audiovizuální výchovy, stejně jako související oblasti mediální a digitální gramotnosti mají před sebou náročné období. Akreditace studijního oboru, cíle Asociace pro F/AV i ambice jednotlivců či organizací svědčí o tom, že je zde dostatečný potenciál k rozvoji. Bude nutné ovšem vyvinout značné úsilí, aby se navázala spolupráce MKČR a MŠMT, vznikly chybějící strategické dokumenty, vytvořily se stabilní podmínky průběžného financování a podnítila se společenská diskuse o významu této oblasti.

K tomu by měly sloužit také texty osobností a anketa následující v další části této publikace. Snažili jsme se oslovit zástupce jednotlivých organizací a osobnosti, které se filmové a audiovizuální výchově věnují (Dvořáková, Forejt, Arbanová, Lipovská, Kršiak), ale také osobnosti „s odstupem“ (Feřtek, Novák). Věříme, že se díky odpovědím a úvahám nad zásadními otázkami úspěchu prosazování F/AV v českém kulturním a vzdělávacím prostoru rozšíří i řady těch, kteří budou mít zájem se na něm podílet. Nezaslouží si snad stovky hodin, které my, naši vrstevníci i naše děti trávíme u filmových děl a audiovizuálních obsahů, aby jim byla věnována konečně náležitá celospolečenská pozornost?

Mapování realizace vzdělávacího oboru FAV na českých základních školách a gymnáziích

Shrnutí nejdůležitějších poznatků výzkumu

[1] Vzdělávací obor filmová/audiovizuální výchova se v současné době vyučuje na velmi malém množství českých základních škol. Kladně na otázku, zda obor vyučují, odpovědělo pouze 1,9 % z námi oslovených 161 náhodně vybraných základních škol.

[2] Výrazně vyšší je výskyt výuky filmové/audiovizuální výchovy na gymnáziích. Z námi osloveného vzorku 52 náhodně vybraných gymnázií obor vyučuje 13 %. Toto číslo je vyšší, než jsme očekávali.

[3] Zájem o zavedení filmové/audiovizuální výchovy dále deklarují zástupci 9 % základních škol a 16 % gymnázií, na kterých se obor dosud nevyučuje.

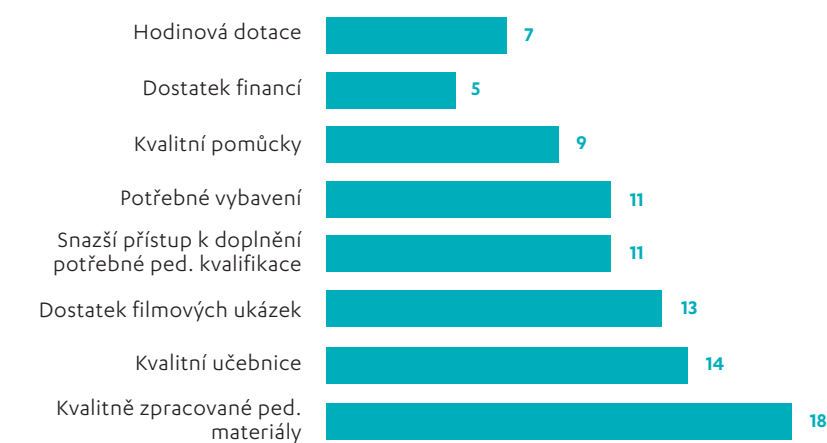
[4] Výzkum se dále zabýval důvody, proč školy filmovou/audiovizuální výchovu nevyučují. Celkem 70 % základních škol a 58 % gymnázií, na kterých filmovou/audiovizuální výchovu neučí, o budoucí výuce neuvažuje proto, že obor nepovažují za důležitý nebo mají jiné oborové priority. Ostatní školy uvedly jiné důvody: chybějící kapacity, neznalost oboru a další. Mezi nejčastěji zvolené chybějící kapacity patří u základních škol nedostatek kvalifikovaných pedagogů, potřebného vybavení, financí a hodinové dotace. V případě gymnázií byly nejčastěji uváděny chybějící hodinová dotace a nedostatek kvalifikovaných pedagogů.

[5] Pedagogové, kteří vyučují filmovou/audiovizuální výchovu, si podklady pro výuku připravují v drtivé většině sami (92 % zúčastněných pedagogů). Často pracují s filmovými ukázkami a vlastními nebo převzatými metodickými materiály. Převládají neformální zdroje informací pro jejich práci – neoborové webové stránky o filmu, populárně-naučná literatura a přátelé, kteří jsou odborníci v dané oblasti. Všichni ve výzkumu zúčastnění pedagogové využívají projekční nebo nahrávací audiovizuální techniku a 78 % z nich také specializované softwary. Mírně převažují pedagogové, kteří ve své výuce upřednostňují receptivní složku nad složkou tvůrčí.

[6] Výrazná většina oslovených pedagogů má zkušenost s výukou filmové/audiovizuální výchovy kratší než 10 let (89 %). Šetření mezi oslovenými pedagogy také ukázalo, že počet pedagogů vyučujících o filmu narůstá od roku 2012. Pedagogové začínají s výukou oboru nejčastěji (69 %) z vlastní iniciativy. Celkem 44 % respondentů z řad pedagogů uvedlo, že si znalosti doplňují individuálně a nemají žádné formální vzdělání v tomto oboru. Pouze 37 % učitelů filmové/audiovizuální výchovy uvedlo, že je v profesním kontaktu s dalšími kolegy vyučujícími tento obor. Na otázku, co by pomohlo rozvoji jejich výuky o filmu a audiovizi, volí pedagogové nejčastěji kvalitně zpracované pedagogické materiály, dostatek připravených snadno dostupných filmových ukázek a kvalitní učebnice.

Podmínky pro rozvoj a zlepšení výuky filmové/audiovizuální výchovy

Co by Vám nejvíce pomohlo pro rozvíjení a zlepšování výuky filmové/audiovizuální výchovy?

Zdroj: <https://www.mkcr.cz/medialni-a-filmova-vychova-41.html> (3. 10. 2017)

Filmová výchova jako umění, dialog a sdílení

Tereza Czesany Dvořáková / filmová historička a expertka v oblasti filmové výchovy Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu, z.s.

Je mnoho důvodů, proč je filmová a audiovizuální výchova společensky důležitou součástí formálního i neformálního vzdělávání. Ten první – možná až banální důvod – vidím v tom, že film je stále se rozvíjícím a hlavně svébytným druhem umění. Jestliže nám připadá přirozené, že se děti a mládež vzdělávají v galeriích, divadlech, při četbě beletrie nebo při poslechu hudby, proč by se neměly vzdělávat sledováním umělecky hodnotných filmů? Setkání s moderním uměním – bytostně provokujícím, znepokojivým a často se vzpírajícím jednoznačnému výkladu – může být velmi dobrý nástroj pro učení se toleranci, nadhledu, orientaci v současném velmi složitém světě. Navíc staletí prokazovaná zkušenost estetických disciplín ukazuje, že soustředěný čas věnovaný percepci umění diváka většinou kultivuje.

Film s sebou v některých svých formách nese velmi konkrétní společensko-kritický názor. Divák je nucen se s tímto názorem vypořádat, a to zejména pokud dílo vyvolává potřebu identifikace (např. s hlavním hrdinou) nebo konfrontace. Ovlivnění názoru, ostražitost před možnou manipulací, nebo hledání protiargumentů, to vše je důležitou součástí filmového diváctví. Stejně jako nové zážitky, podněty nebo nečekané emoce, které ve filmu spolu s jeho protagonisty můžeme prožít. To vše jsou prvky, které zejména na dětem a mládeži mohou pomoci výrazně rozšířit obzory a dozrát v osobnosti, které budou umět obhájit či smysluplně korigovat svůj pohled na svět, a nestanou se oběťmi manipulací.

Filmová výchova ale není jen sledování filmů a diskuze o nich. Film se učí také praxí. Tvorba filmů je napínavá, dynamická, atraktivní a kreativní, ale hlavně: realizuje se zpravidla ve skupině. Sociální interakcí se mladí lidé mohou naučit mnohé: jak fungovat v týmu, jak komunikovat, jak vytvořit a respektovat hierarchii, jak využít individuálních schopností jednotlivce. Tedy dovednosti, které velká část mladých tvůrců využije ve svém budoucím profesním životě. Sdílení cíle a společné překonání úskalí navíc mohou přinést nová, hluboká přátelství.

Filmové a audiovizuální výchově v českých zemích se daří zejména na poli neformálního vzdělávání. Do škol se dostává mnohem komplikovaněji, protože školský resort na něm šetří jak v hodinové, tak ve finanční dotaci. Podle posledních výzkumů se však

i přes nedostatek aprobovaných pedagogů nebo učebnic daří učit o filmu (nikoliv jen filmem) na více než 10 % českých gymnázií. A to je pro mě necelé desetiletí po úpravě kurikulů ve prospěch filmu velmi dobrá zpráva!

Výchova skrz médium filmu

Jiří Forejt / dramaturg, kurátor, Free Cinema, FAMU

Pokročilé digitální technologie zcela proměňují recepční rámec nastupujících generací. Virtualita, která již zasahuje životy lidí na mnoha úrovních, kinematografii neoponechá v současné podobě. Tento stav můžeme přijímat skepticky, ze cinefilních pozic, můžeme sledovat, jak náš svět „mizí“. Obdobně jako přihlížely hvězdy němému filmu nástupu zvuku. V tichu.

Na druhou stranu můžeme vzhlížet k postupné proměně s nadějí vkládanou do nových projevů lidského ducha. Audiovizuální kultura je starší než kinematografie. Jako teoretický koncept můžeme její počátek nalézat v Platónově podobenství o jeskyni, její konkrétní projevy pak v jeskyni altamírské. Smysl filmové a audiovizuální výchovy tváří v tvář technologickému vývoji je dvojí. Výchova k filmu a osvěta v oboru audiovize. A samotné „schizofrenní“ pojmenování oboru v českém prostředí je pro tento stav příznačné.

Obor nese svůj smysl v tom, že konzervuje ve vědomí společnosti otisk filmové kultury – mezipřehy, která bude v konkurenci středoproudé kinematografie vždy v ohrožení. Bude však i nadále klíčit v dílech avantgardních autorů a v komunitách malých filmových společenství. Průmysl udělá krok vpřed a na filmaře bude čekat znovu mnoho výzev, jakou je v současnosti konec výroby filmové suroviny.

Před očima mizí z filmové infrastruktury proces laboratorního zpracování filmové matérie. Laboratoře zavírají své brány (barrandovský vrch nevýmáje). Naštěstí jejich vybavení povětšinou nekončí ve sběrných surovinách. Filmaři ho skupují a integrují laboratorní postupy do procesu tvůrčího. Dějiny filmové suroviny jako média se vracejí na počátek k průkopníkům, kteří v samotném závěru století páry vyvolávali filmy ve vanách svých činžovních bytů. Zachovat povědomí o filmové kultuře pro další generace, to je dnes první zásadní výzvou. Druhou výzvu oboru vidím v pohledu vpřed, v adaptaci na budoucí úskalí.

Audiovizuální kultura postupně spěje k dalšímu překotnému rozvoji, a my musíme vytvořit podmínky pro to, aby byla vnímána v souvislostech tří epoch, doby pre-ki-nematografické, kinematografické i post-kinematografické. K prvnímu poslání oboru přiřazují ty filmově-výchovné tendence, které akcentují analogový rozměr kinematografie. Do druhé kategorie řadím iniciativy, které využívají pokročilých digitálních technologií pro dosažení pedagogických cílů a jež akcentují také mediální gramotnost. Třetí kategorie je pro nás otevřeným prostorem.

V dnešní době je nezbytné klást si otázku: pro koho by měla být filmová výchova důležitá? Většinové společnosti bude vždycky lhostejná. Nikdy se nestane ministerskou prioritou. Osobností v čele klíčových kinematografických i kulturních institucí, kteří by jí význam přiznávali, je poskrovnu. Nemůžeme čekat žádné všeobecné uznání a červené koberce. V Cannes se Cena za filmovou výchovu neuděluje.

Jako první by si měli filmaři sami uvědomit, že je pro ně existence takového oboru zcela klíčová. Filmová výchova je v jejich zájmu. Když k tomuto poznání dospěje filmová komunita, pak můžeme očekávat, že se věci uvedou do pohybu. Musíme společně vytvořit podmínky pro to, aby na filmových fakultách a katedrách bylo možné získat pedagogické vzdělání. Měli bychom se inspirovat u zkušenějších kolegů z oboru výchovné dramatiky/dramatické výchovy. S tím souvisí další výzva, musíme pro svůj obor pojmenovat pedagogické cíle, pracovat na didaktice. Musíme najít argumenty, jejichž prostřednictvím se F/AV stane pro všeobecné vzdělávání atraktivní. Je před námi dlouhá cesta, ale tím, že naučíme studenty filmové analýze a práci s kamerou, žádného ředitele školy nedojmeme k slzám.

Ve výuce filmu můžeme pro posílení pedagogického procesu sahat po celém spektru učebních nástrojů. Je zásadním omylem považovat za jediné „interaktivní pomůcky“ promítnutý film nebo spuštěnou kameru. Různé druhy animačních technik, experimenty s filmovým materiálem (včetně laboratorních a fotochemických), konstrukce pre-kinematografických aparátů, dějiny filmu, filmové teorie inspirované moderní filosofií, film jako vyjadřovací prostředek i jako umělecké dílo, které můžeme „tím lépe číst a pocítovat jeho katarzní účinky, čím lépe mu rozumíme“. Kapacity filmové vzdělanosti a kultury jsou ze své povahy komplexní, bohaté, různorodé, my jsme z nich schopni rozeznávat pouze „špičku ledovce“, a jeho robustní podstata zůstává skryta pod hladinou.

Kdyby za deset let existovalo v České republice několik akademických pracovišť, které se budou oboru věnovat, budu spokojený. Považoval bych za významný krok, kdyby

vzniklo periodikum obdobného významu, jaký představuje Tvořivá dramatika pro výchovu dramatickou. Prostor, kde budou moci vycházet odborné eseje, kde bude moci bujet oborová didaktika a zkušenost. Vítal bych další rozvoj a posílení Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu – případně její rozvoj do podoby nezávislé filmové instituce nebo institutu.

Audiovizuální výchova. Co tím myslíte?

Tomáš Feřtek / dramaturg, konzultant, Informační centrum o vzdělávání EDUin

Důvody, proč se v českých školách vyskytuje audiovizuální výchova ve zcela stopovém množství, jsou jednoduché. Tím prvním je, že učitelé nedisponují ničím, co by se dalo nazvat kompetencí v audiovizuální oblasti. A pokud ano, je to spíše spontánní dovednost, která vznikla jako kombinace kompetencí z jiných oborů (často jde v takovém případě o učitele literatury, dějepisu) a osobního zájmu – kultivovaného cinefilství. Současné nebude nijak nadsazené tvrzení, že takových učitelů není víc než jedno procento. Tedy 99 % učitelů nemá ani nejmenší představu, jak by audiovizuální výchova v jejich škole měla a mohla vypadat.

I mezi průřezovými tématy, tedy oblastmi, které nemají svůj vyučovací předmět a škola má za úkol je „přimíchávat“ k jinému vzdělávacímu obsahu, je audiovizuální výchova Popelkou. Pokud se učitel/ka rozhodne do svých hodin nějaké takové téma přidat – rozhodne se častěji pro enviromentální, mediální nebo globální výchovu. Ze srovnatelného důvodu. V těchto oblastech si je jistější, ví, kde najít metodické a výukové materiály, případně ví, kde a jaký kurz v tomto oboru lze absolvovat. V tomto směru je nabídka vzdělávání v audiovizi přece jen omezenější.

Klíčovým důvodem ale je, že osobnostní profil učitelů je velmi často blízký jakémusi strážci konzervativních hodnot. To je základní charakteristika tohoto povolání. V tomto hodnotovém klíči patří televize a filmy mezi zábavu, tedy oblast, která podle učitelů do školy ve skutečnosti nepatří. Velká část z nich je navíc považuje za zábavu pokleslou a pohrdá jí. Tedy jde o učitelky a učitele, kteří považují ve skutečnosti za svůj klad, že se v této oblasti neorientují, protože zájem o ni u sebe i u žáků považují za ztrátu času, který by bylo možné věnovat skutečnému vzdělávání.

Proto také, pokud nějaké audiovizuální dílo do školy už pronikne, je to kvůli tématu. Ať už jde o životopisné filmy o slavných osobnostech, případně lidskoprávní dokumenty v rámci projektu Jeden svět na školách. V této podobě totiž plní v očích učitelů onu „správnou“ vzdělávací funkci. Film vnímají téměř výhradně jako názornou pomůcku, vizualizaci textu, na němž je v jejich očích založeno „skutečné“ učení. Formální stránka filmu, filmový jazyk, televize jako forma společenské komunikace a televizní formát jako indikátor a projev skupinové mentality, to jsou kategorie, v nichž opravdu přemýšlí jeden učitel z tisíce.

Lze to změnit? Obtížně. Navíc překážky přibývají a nejsou banální. Zavedení testů státní maturity a nově i jednotných přijímacích zkoušek na střední školy už dnes vede ke zužování vzdělávacího obsahu. A samozřejmě první obětí jsou sociální kompetence, měkké obory a průřezová témata. Stále větší část výuky bude zaměřena k tréninku na testy. Hlavním smyslem výuky na každém stupni bude složit úspěšně zkoušky na vyšší stupeň. To znamená test z češtiny, matematiky, případně cizího jazyka. Audiovizuální výchova je v tomto směru Popelka, která se ještě ani nestačila narodit.

Jistě, je to poněkud absurdní ve světě, který je na audiovizuálních sděleních založen, kde hrají v masové komunikaci stále významnější úlohu. To nelze popřít. Ale zvolna sílí konzervativní obrat, zvláště patrný ve střední Evropě, je názorově blízký postojí běžné české učitelky či učitele. Film a televize, a o to víc youtuberské video, jsou morálně pochybená, podvratná a jalová zábava, která do slušné společnosti nepatří. Audiovizuální výchovu rozhodně v nejbližší době nečekají snadné časy.

Potřebujeme specializované pedagogy

Matěj Forejt / Národní filmový archiv

Činnost Národního filmového archivu v oblasti filmové výchovy je již z podstaty této instituce poněkud specifická. Aktivita se přirozeně vztahují primárně k archivním sbírkám, určující je tak pro ně především oblast českého či československého filmu, navázány jsou také (ne však výhradně) na činnost archivního kina Ponrepo. Za cílové skupiny našich stávajících aktivit lze v zásadě považovat laickou veřejnost navštěvující naše kino, ať už se jedná o konkrétní programy pro rodiny s dětmi či dospělé publikum, mimo jiné pedagogy a kinaře.

Zatímco oslovovat veřejnost se i v konkurenci bohaté kulturní nabídky v hlavním městě daří poměrně stabilně, spolupráce s kinaři a pedagogy se omezuje především na angažované jedince, kteří spoluprací s NFA rozšiřují svůj záběr a snahu zatraktivnit či ozvláštnit svůj program či výuku. Naopak velmi vlažnou odezvu vnímáme ze strany pedagogů či kin, kteří dosud s podobnými aktivitami nemají významnější zkušenost či na jejich realizaci nemají větší osobní zájem, a to i v případě, že mohou využít naší metodickou podporu i nabídku filmů.

Změna tohoto stavu nemůže nastat osamocenou aktivitou ani odspodu, ani shora, nýbrž jediné jejich souhrou. Na stávajících iniciativách a lektorech filmové výchovy jednoznačně leží úkol neuzavírat se do své malé komunity, ale naopak vyhledávat možnosti setkání s pedagogy, kinaři či pracovníky volnočasových zařízení a představovat jim zdařilé příklady z praxe a rovněž jim nabízet pomocnou ruku v začátcích. Smyslem by přitom nemělo být nechat se neustále zvát na nové štače a všichni práci udělat sami, ale skutečně podněcovat nové pedagogy a lektory k tomu, aby se odvážili na poli filmové výchovy působit a pracovat s filmem kriticky, nikoli jen jako s pohodlným doplňkem výuky.

Systémovým problémem je pak již stávající nedostatek prostoru pro práci s filmem a audiovizí v běžné výuce na školách a absence pracoviště, které by systematicky vychovávalo pedagogy či lektory filmové/audiovizuální výchovy. Neustálá snaha, být upřímná, lapit nové nadšence do sítě kontaktů, které se v oblasti české filmové výchovy vytvořily, totiž stále zavání spíše pocitem průkopnických dob nežli atmosférou úspěšně etablovaného oboru. Bez systémového (a systematického) vzdělávání specializovaných pedagogů - ať už by se odehrávalo v prostředí pedagogických fakult či pracovišť zaměřených na filmovou teorii - však k významnějšímu posunu dojde jen stěží.

ANKETA

Proč je podle vás filmová a audiovizuální výchova v současné společnosti tak důležitá?

Filip Kršiak / lektor, dramaturg, krutón

Filmová a audiovizuální tvorba je významným společenským fenoménem, kterému je paradoxně věnována velmi malá pozornost. Není zřejmé, co do těchto pojmů spadá. Je to pornografie, youtubeři, pořady na hranici reality (jako je One Man Show) nebo quality TV? Každopádně výše uvedená videa jsou nejsledovanějšími audiovizuálními obsahy současnosti, přesto je jejich reflexe ve společnosti mizivá. A to je špatně. Důležitá je schopnost film/audiovizuální dílo pochopit, vcítit se a pojmenovat. Je jedno, jakým způsobem k tomu studenti dospějí. Kdo patří mezi cílové skupiny? Všichni: předškolní děti, školní děti, vysokoškolské studenti, právníci, popeláři, rodiče i senioři.

Linda Arbanová / lektorka, Aeroškola, PaedF UK

Je důležitá stejně jako jakýkoliv jiný umělecko-výchovný obor, který posiluje vztah k současné kultuře a ke kulturnímu dědictví, podporuje výrazným způsobem vizuální gramotnost, citlivost a kritické myšlení a také rozvíjí kreativitu skrze praktickou, tvůrčí součást výuky.

Martin Pošta / předseda, Asociace provozovatelů kin

Filmová výchova bezesporu pomáhá vnímat filmová díla a rozumět filmové řeči. Zároveň podporuje tolik citovaný kritický přístup k uměleckým dílům jako kulturním textům, pomáhá docenit jejich hodnotu a významy. Zároveň může být nástrojem propagandy a je jedním z aspektů F/AV pomoci divákům manipulativní prvek odhalit a nenechat se jím ovlivnit. Přímoou úměrou podporuje filmová osvěta vznik kvalitních děl i rozvoj kultury obecně a přispívá tak k rozvoji společnosti jako celku. Zároveň bych ale rád zdůraznil, že by vnímání filmového díla mělo zůstat výsostnou doménou kin. Ta nám umožňují zažít zkušenost s filmem v jeho přirozeném prostředí stejně tak, jako máme daleko větší požitek z obrazu vystaveného v galerii, než z toho, když si jej prohlížíme na internetu. I proto je pro recepci filmů důležitá návštěva kina.

Miroslav Novák / koordinátor ekologické výchovy, MŠMT

Já chápu filmy a audiovizi jako archivovanou a zprostředkovanou moudrost, vědění či poznání společnosti, podobně jako je tomu třeba u knih. Filmy a audiovize jsou nyní mé-

diem dostupným kdekoliv, a proto i zásadně atraktivním pro mladou generaci, proto mají schopnost ji do značné míry formovat - pozitivně i negativně. Už proto je důležité zahrnovat filmy do výchovy jako předmět i objekt. Výchova pak může být díky tomu pestřejší, ale zároveň i snadnější a atraktivnější. A víc kultivovaných diváků ve výsledku znamená kultivovanější filmovou produkci.

Co se musí stát, aby F/AV získala na významu a důležitosti?

Filip Kršiak / lektor, dramaturg, krutón

Mám dojem, že v ČR existuje tendence film do škol vnímat, což považuji za nešťastné. Mnohem schůdnější se zdá být cesta postupně prorůstajícího průřezového tématu. Existuje tu řada silných organizací kolem filmové výchovy, které by mohly převzít větší část zodpovědnosti za společenské dění a více se soustředit na společné rozvíjení projektu propagujícího zájem o film, a to dříve než k dojde k úplné monopolizaci trhu/prostředí. Pro filmovou výchovu je důležitá komunikace na úrovni MŠMT, komunikace s veřejností pomocí kvalitních propagačních kampaní (např. zapojení filmových osobností), zároveň je nutné vytvoření důvěryhodné a otevřené platformy.

Linda Arbanová / lektorka, Aeroškola, PaedF UK

Pro mě to není úplně zásadní otázka. V poslední době se podle mého názoru filmové výchově u nás daří. Možná s tím nebude spousta lidí souhlasit, ale já to tak vnímám. Projekty rostou jak houby po dešti. Některé jsou malé, lokální, téměř neviditelné, některé mají větší ambice a dosah. Zdá se mi, že se o filmovou výchovu zajímá čím dál více škol, učitelů i širší veřejnost a její význam roste přirozeně. Naučila jsem se za tu dobu, že největší smysl pro rozvoj oboru má postupná usilovná práce a především dílčí realizace a projekty, vycházející z nadšení konkrétních lidí. Nejsem typ, který by se zarytě snažil upozorňovat na důležitost oboru a prosazoval by plošný nárůst podílu povinné filmové výchovy v našem vzdělávacím systému. Věřím, že filmová výchova si najde cestu k těm, které zajímá a kteří o ni stojí. V první řadě je ale třeba mít jistotu, že víme, co od filmové a audiovizuální výchovy očekáváme, a že toho umíme dosáhnout. Zabývám se proto spíše kvalitou a hledáním nových metod a možností výuky.

Martin Pošta / předseda, Asociace provozovatelů kin

Za posledních několik let je vidět spousta práce v oblasti filmové výchovy. Přesto narážíme na skutečnost, že školy mají omezené časové i personální kapacity, jasné dané mantinely jsou dány vzdělávacími programy. Školy se již dnes, pokud mají zájem, mohou zapojit do řady projektů a aktivit, zároveň si myslím, že je potřeba udržovat dostatečnou nabídku

mimoškolních aktivit. Za kina bychom se měli více věnovat nejen zpřístupňování děl, ale i vytváření povědomí o kontextu vzniku filmových děl, jejich technickém a produkčním zázemí, způsobech jejich realizace. V ČR existuje také jeden podle mne důležitý problém, o kterém se příliš nemluví, a tím je otázka duševního vlastnictví. Jelikož je dnes zcela běžné, že se díla jednoduše a nelegálně šíří, řada lidí nabývá dojmu, že mají menší hodnotu, než tzv. živé umění v podobě koncertů nebo divadelních představení. Vše, co je možné šířit digitálně, rychle a jednoduše, podle mnohých vlastně není uměním. Ale principy duševního vlastnictví platí pro všechny druhy uměleckých výkonů včetně filmové tvorby. Ta je navíc daleko robustnější a nákladnější, než třeba vznik literárního díla. A to je velká výzva pro iniciátory filmové-výchovných programů, aby to vysvětlili budoucím generacím.

Miroslav Novák / koordinátor ekologické výchovy, MŠMT

Uvedu pár paralel s ekologickou výchovou, kterou se profesně léta zabývám a aktuálně jsem jejím národním garantem na Ministerstvu životního prostředí. Tedy jakýmsi jejím producentem, abych použil filmovou terminologii. Sháním peníze a lobbuji, aby mohla vzkvétat. Přijde mi, že obě výchovy (ekologická i filmová) mají velkou výhodu v tom, že mají atraktivní „prostředí“. Pro ekologickou výchovu to je příroda, pro filmovou jsou to filmy, audiovizuální díla. To je skvělý předpoklad, na kterém lze stavět. Nám se podařilo za třicet let vybudovat funkční systém ekologické výchovy, který má své aktéry (v ekocentrech, ve školách, ve veřejné správě všech úrovní), strategické dokumenty, legislativu, finance, fungující networking. Myslím, že by filmová výchova měla jít v zásadě podobným směrem ke komplexnímu systému, postavenému na nějakém státním programu (v případě ekovýchovy přijatém usnesením vlády) a na funkčním zázemí na Ministerstvu kultury. Z jednotlivostí mi aktuálně nejzásadnější přijde dobré usilovat o zachování průřezových témat RVP, která se v praxi kurikulární reformy velmi osvědčila, což potvrzují i kolegové z příbuzných oborů např. z globálního a rozvojového vzdělávání. V rámci aktuálně probíhajících revizí RVP bych se navíc snažil o to, aby se současné průřezové téma mediální výchova obsahově rozšířilo na mediální a filmovou výchovu. Dále si myslím, že je potřeba získat si učitele - větší nabídkou školení a seminářů, představením výhod filmové výchovy, v nabídkách programů pro školy se ještě více soustředit na propojování s různými oblastmi RVP a být i připraven s učiteli dotvářet programy na míru tak, aby jim zapadaly co nejlépe do výuky.

Jak by podle vás měla/mohla oblast F/AV vypadat za deset let?

Filip Kršiak / lektor, dramaturg, krutón

Dokáže obsah pojmů „film“ a „audiovizuální dílo“ vystihnout to, co tu bude za deset let vznikat? Těžko říct, ale přál bych si, aby tu existovala chuť a možnost zabývat se (v té době)

současným uměním, nikoliv jen historickým zkoumáním. Prostě, aby nebyla F/AV jen dalším nemoderním odvětvím, podobně jako se tomu často nešťastně děje u literatury.

Linda Arbanová / lektorka, Aeroškola, PaedF UK

Současná situace oboru je s dobou před deseti lety vlastně nesrovnatelná. Filmová výchova se tehdy u nás teprve probouzela ze spánku. Pokud by se nám za dalších deset let podařilo ujít aspoň stejný kus cesty, bude to skvělé. Stojí před námi mnoho výzev, například oblast internetových videokanáľů a oblíbenost youtuberingu mezi mladou generací. Ta je jedním z velkých témat, se kterým se v praxi potýkáme. Považuji za prospěšné, aby se vytvořily a udržely podmínky pro to, aby se k potenciálním zájemcům o různé formy filmové a audiovizuální výchovy dostaly správné informace a zdroje. Je to jedním z cíľů nově vzniklé Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu, která, jak doufám, šíření a růstu oboru pomůže. Přála bych si, aby za dalších deset let již naplno běžely akreditované vysokoškolské programy zaměřené na filmovou a audiovizuální výchovu a také aby fungoval stabilní a spolehlivý systém financování a podpory oboru.

Martin Pošta / předseda, Asociace provozovatelů kin

Můj pohled není objektivní, protože jsem výrazně ovlivněn články z poslední doby, které mluví o konci éry kin. Pevně doufám, že kina budou hrát nemalou roli i v budoucnu a budou přirozeným prostředím pro kontakt s filmem. Mám obavy z nástupu virtuální reality. U filmu je vždy možné vědět, že se jedná o film, tedy umělecké dílo, existuje tam divácká distance. V poslední době se rychle stírá rozdíl mezi snem a realitou, mezi tím, co žijeme, a online prostorem. Virtuální realita může tuto hranici smazat ještě výrazněji a doslova ukrást sociální prvek audiovizuálnímu obsahu. Film je od svých počátků založen na klamu, a čím více se budeme tento klam snažit stírat, vést tento svět k dokonalosti, tím více to podstatu filmu bude ničit. Doufám, že divácký zážitek bude stále součástí rituálu, že to nebude jen obsah konzumovaný v domácím kině s 3D brýlemi nebo na smartphonech a tabletech.

Miroslav Novák / koordinátor ekologické výchovy, MŠMT

Byl bych rád, kdyby se výhledově školy (nejen soukromé) chlubily ve svém portfoliu a na webových stránkách, že nejen ekologická, ale i filmová výchova je důležitou součástí jejich učebních metod a cíľů.

